

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАБІЛІЗАЦІЙНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Голик М.М.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У науковій статті розглянуто наукові підходи до розуміння понять «політика», «фінансова політика» та «стабілізаційна фінансова політика». Встановлено, що ефективність реалізації стабілізаційної фінансової політики держави залежить від принципів її формування. Визначено особливості реалізації стабілізаційної фінансової політики держави в сучасних умовах господарювання. Досліджено проблеми реалізації стабілізаційної фінансової політики та запропоновано напрямки її удосконалення в Україні.

Ключові слова: політика, фінансова політика, стабілізаційна фінансова політика, монетарна політика, фискальна політика, принципи формування стабілізаційної фінансової політики, напрямки реалізації стабілізаційної фінансової політики.

Постановка проблеми. Умови протікання сучасних фінансово-економічних процесів в Україні визначають об'єктивну необхідність розробки та впровадження комплексу ефективних заходів органів державної влади, що відповідає нагальній потребі відновлення рівноваги фінансової системи держави та досягнення її випереджаючого економічного розвитку загалом. Так, вищезазначені заходи, що здійснюються державними органами управління з метою мобілізації та використання фінансових ресурсів для задоволення потреб країни в цілому своє контрактне вираження знаходять у фінансовій політиці держави.

Залежно від фінансових заходів, що застосовує уряд країни прийнято виділяти два види державної фінансової політики, а саме антициклічну та стабілізаційну фінансову політику, відмінність яких, насамперед, полягає в тому, що в той час як антициклічна фінансова політика спрямована лише на згладжування коливань ВВП, стабілізаційна політика передбачає встановлення макроекономічної рівноваги в економіці за рахунок оптимального поєднання рівня зайнятості, виробництва та інфляції. Проте, варто підкреслити, що практично завжди жоден з вищезазначених видів фінансової політики в чистому вигляді на практиці не існує. Тобто, держава використовує фінансові засоби того чи іншого виду фінансової політики, поєднуючи їх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання щодо формування та реалізації стабілізаційної фінансової політики в Україні розглядалися у наукових працях як зарубіжних (Т. Едріан, П. Кругмен, Н. Лянг, М. Фрідмен, Дж. Штейн), так і вітчизняних науковців (В. Базелевич, В. Гейць, В. Опарін, В. Петрушевська, К. Савченко, В. Федосов, А. Чухно та інші) [3; 5; 7-9; 11; 12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, попри значний науковий доробок науковців щодо обраної проблематики, залишаються лише частково висвітленими питання, присвячені дослідженню особливостей реалізації стабілізаційної фінансової політики в Україні. Зокрема, подальшого розгляду потребує узагальнення економічної сутності стабілізаційної фінансової політики та принципів її формування. Усе наведене вище й зумовило наукову та практичну актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є наукове дослідження економічної сутності стабілізаційної фінансової політики та особливостей її реалізації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Економічна та політична нестабільність в країні вимагає створення

нової форми реалізації державної фінансової політики, яка в науковій економічній літературі відома як «стабілізаційна фінансова політика». Досліджуючи ці проблеми, вважаємо необхідним розглянути власне поняття «політика» та «фінансова політика», що дало б нам можливість теоретично обґрунтувати економічну сутність та роль стабілізаційної фінансової політики у соціально-економічному розвитку держави та її громадян.

Так, застосовуючи методи історичного та термінологічного аналізу категорії «політика», зазначимо, що за сучасного розуміння даний термін знаходить своє вираження у різних явищах і процесах, що відбуваються в суспільстві. Зокрема, у тлумачному словнику В. Даля під поняттям «політика» розуміється наука державного управління [1]. Більш ширше тлумачення наведено у «Філософському енциклопедичному словнику», де вказано, що політика відображає класові відносини та є особливою, специфічною формою існування суспільної діяльності [10]. Таким чином, дані визначення дають підстави стверджувати про нерозривний зв'язок політики з державою та суспільством.

Щодо категорії «фінансова політика», то радянськими економістами (Л. Абалкін, А. Буковецький) дане поняття розумілося як «система економічних заходів, які здійснюються державою в інтересах господарюючого класу в досоціалістичних формаціях, в інтересах всього суспільства – при соціалізмі, одна з областей економічної науки» [6, с. 26]. Сучасне тлумачення фінансової політики визначає її як діяльність держави, що спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і використання для здійснення державою притаманних їй функцій. Тобто, основне призначення фінансової політики полягає у забезпеченні відповідними фінансовими ресурсами реалізації тієї чи іншої державної програми соціально-економічного розвитку [4, с. 72]. З огляду на зазначене вище, цілком закономірним є поява видів фінансової політики, кожен з яких характеризується притаманними йому фінансовими методами, інструментами та важелями, які застосовує уряд держави для досягнення соціально-економічної рівноваги та фінансової стабільності в суспільстві.

Для успішної стабілізації економіки в Україні, об'єктивно необхідного значення набувають питання реалізації дієвої стабілізаційної фінансової політики держави, ключовою метою якої є забезпечення оптимального перерозподілу фінансових ресурсів з метою мінімізації впливу кризових явищ на національну економіку, зокрема, підтримка її фінансово безпечних параметрів функціонування та сприяння додержання існуючого рівня її розвитку.

Зрозуміло, що для України стабілізаційна фінансова політика держави є порівняно новим явищем в сфері державних фінансів, що є наслідком трансформації використання фінансових відносин від суто розподільчих до відтворюючих за рахунок підвищення стійкості державних фінансів та вітчизняної економіки до глобальних економічних змін загалом [2, с. 59].

З метою стабілізації національної економіки та оптимального перерозподілу фінансових ресурсів органами державної влади, перш за все, слід врахувати особливості виникнення кризових явищ, а саме:

- виявлення об'єктивних причин та можливих наслідків їх прояву у вітчизняній економіці;
- прогнозування критеріїв оцінки безпечності кризових явищ;
- дослідження методів антикризового управління та їх використання залежно від сфери виникнення та розміру завданої шкоди.

При цьому, як свідчать вітчизняні доробки з досліджуваної проблематики, ефективність реалізації стабілізаційної фінансової політики держави залежить від п'яти принципів її формування (табл. 1).

Таблиця 1
Принципи формування стабілізаційної фінансової політики держави

№ п/п	Принцип формування	Зміст принципу
1	Принцип цілеспрямованості	Досягнення конкретних цілей (оптимальне поєднання рівня зайнятості, виробництва та інфляції, досягнення певного рівня ВВП тощо)
2	Принцип пріоритетності	Виділення першочергових напрямів її реалізації
3	Принцип комплексності	Використання комплексу взаємопов'язаних дій із мінімізацією та усунення впливу кризових явищ на національну економіку
4	Принцип адаптації	У процесі формування стабілізаційної фінансової політики держави відбувається постійний аналіз та контроль за показниками соціально-економічного розвитку та здійснюється коригування у бік посилення стабілізаційного ефекту від заходів впливу
5	Принцип ефективності	Забезпечення процесу виходу з кризи, стабілізація національної економіки та мінімізація прояву кризових явищ

Джерело: [9, с. 78]

Однак, вважаємо, що даний перелік принципів формування стабілізаційної фінансової політики на сучасному етапі розвитку української економіки є невичерпним. З огляду на це пропонуємо розширити його наступними принципами:

- Принцип системності.

Даний принцип є невід'ємним від принципу комплексності та полягає у розумінні стабілізаційної фінансової політики як елементу економічної політики держави, оскільки становлення та функціонування даного виду фінансової політики як системи буде ефективним лише у випадку встановлення її тісної взаємодії з зовнішнім середовищем, зокрема з економічною політикою держави.

- Принцип доступності.

Обраний принцип формування полягає тому, що стабілізаційна фінансова політика повинна бути зрозумілою та загальнодоступною для всіх користувачів фінансової інформації.

- Принцип створення та накопичення фінансових резервів.

В свою чергу, запропонований принцип формування стабілізаційної фінансової політики полягає у випадку перевищення видатків над доходами забезпечити ліквідацію непередбачених збитків шляхом використання акумульованих раніше фінансових резервів.

- Принцип оптимальності.

Даний принцип полягає у встановленні макроекономічної рівноваги в економіці за рахунок забезпечення максимально можливої зайнятості населення країни, високих темпів економічного зростання, стабільного рівня цін та збалансованості платіжного балансу країни.

Відмітимо, що запропоновані принципи формування стабілізаційної фінансової політики в Україні мають на меті не лише забезпечити її ефективну реалізацію, однак й досягнення макроекономічної рівноваги в національній економіці.

Проте, на наше переконання, для реалізації дієвої стабілізаційної фінансової політики в Україні, окрім теоретичної частини її формування в частині виділення наведених принципів, об'єктивної необхідності набуває перехід до практичної її реалізації за рахунок виваженого поєднання фінансових та нефінансових механізмів. Світовий досвід засвідчує, що розвинутими країнами світу постійно застосовуються саме фінансові механізми стабілізаційної політики [8, с. 33]. На відміну від нефінансових, фінансові механізми використовуються урядом держави при проведенні фіскальної, монетарної та зовнішньоекономічної політики. З огляду на це, саме монетарна та фіскальна політики вважаються основними інструментами стабілізаційної фінансової політики, а взаємоузгодженість між ними відображає її дієвість на практиці, оскільки монетарні важелі застосовуються для регулювання обсягу грошової маси в обігу, а фіскальні, зокрема, – для регулювання обсягу інвестицій та державних закупівель.

Однак, як показує вітчизняна практика, впровадження таких інструментів стабілізаційної фінансової політики в Україні гальмується, що, насамперед, пов'язано з неадекватністю сучасним вимогам інституціонального середовища національної економіки, зокрема, у контексті обмеженості інформації, яка необхідна для прийняття рішень державними органами влади та, як наслідок, неспроможність держави передбачити та ефективно контролювати наслідки прийнятих нею рішень.

З огляду на вищенаведене та за сучасних умов перебігу соціально-економічних процесів в Україні загалом стабілізаційна фінансова політика повинна характеризуватися наступними особливостями її ефективної реалізації:

- По-перше, стабілізаційна фінансова політика держави повинна мати чітко визначену мету та завдання, які ставилися при її проведенні, оскільки від цього, насамперед, й залежить результативність її реалізації.

• По-друге, з метою досягнення стабільності соціально-економічного розвитку в країні, стабілізаційна фінансова політика держави повинна бути спрямована на покращання інвестиційного клімату в Україні за рахунок створення ефективної системи інституційного забезпечення діяльності як вітчизняних, так й іноземних інвесторів. Як наслідок, підвищення рівня інвестиційної привабливості в державі впливатиме на загальний рівень зайнятості населення та рівень інфляції та сприятиме досягненню позитивних зрушень в економіці в цілому.

- По-третє, на сучасному етапі поступального розвитку національної економіки стабілізаційна фі-

нансова політика держави повинна проявлятися також у перерозподілі фінансових ресурсів між окремими верствами населення, галузями, регіонами за рахунок забезпечення високої зайнятості населення та їх соціального захисту.

По-четверте, у процесі реалізації стабілізаційної фінансової політики держави повинен бути чітко визначений характер її впливу на соціально-економічні процеси, що мають місце в економіці країни.

Деталізуючи останнє, відмітимо, що у науковій літературі виділяють два характерні впливи стабілізаційної фінансової політики, а саме макроекономічний і мікроекономічний.

На сьогоднішній день досягнення макроекономічної стабілізації в Україні є ключовим вектором трансформації національної економіки, одним з пріоритетних напрямків нашої держави якої є подолання надмірного рівня дефіциту Державного бюджету та від'ємного сальдо платіжного балансу. Зокрема, досвід із вітчизняної практики свідчить про часткове використання інструментів стабілізаційної фінансової політики (фіскальних та монетарних важелів) для стабілізації кризових явищ в національній економіці [5].

Зважаючи на глобальність їх впливу, вважаємо за доцільне зупинитися саме на макrorівні та надати визначити ключові напрямки реалізації стабілізаційної фінансової політики в межах національної економіки:

- підвищення віддачі від використання бюджетних коштів за рахунок застосування найбільш ефективних фінансових заходів та фінансових важелів;

- зростання частки використання бюджетних коштів на підтримку фінансової системи поряд зі зменшення частки їх використання на фінансування соціальних заходів;

- узгодження заходів фіскального та монетарного впливу між собою з метою уникнення їх різнонаправленості, що призведе до зниження кінцевого ефекту – досягнення макроекономічної стабілізації;
- аналіз існуючих в національній економіці очікувань суб'єктів стабілізаційної фінансової політики з метою уникнення непередбачуваних обставин та можливих витрат.

Висновки і пропозиції. Таким чином, дослідження сутності стабілізаційної фінансової політики дає змогу розглядати її як систему фінансових заходів, головною метою якої є забезпечення оптимального перерозподілу фінансових ресурсів з метою мінімізації впливу кризових явищ на національну економіку, зокрема, підтримка її фінансово безпечних параметрів функціонування та сприяння додержання існуючого рівня її розвитку. В Україні реалізація дієвої стабілізаційної фінансової політики забезпечується через принципи її формування (принцип цілеспрямованості, принцип пріоритетності, принцип комплексності, принцип адаптації, принцип ефективності, принцип системності, принцип доступності, принцип створення та накопичення фінансових резервів та принцип оптимальності). Однак, наразі у зв'язку існуючими економічними та політичними дестабілізуючими процесами в національній економіці, що створюють суттєві перешкоди на шляху до реалізації дієвої стабілізаційної фінансової політики в Україні, доцільним є впровадження нових ефективних напрямків її реалізації та перегляду існуючих.

З огляду на представлене, вимагають подальшого дослідження питання застосування прогресивних методів, важелів та інструментів стабілізаційної фінансової політики у розвинутих країнах світу та можливості імплементації зарубіжного досвіду в Україні.

Список літератури:

1. Даль В. Толковый словарь великого языка. – М.: Тип Вольфа, 1965. – 238 с.
2. Дьяченко М. В. Стабилизационная финансовая политика государства: концептуальные представления // М. В. Дьяченко / Финансы и кредит: науч.-практ. и теорет. журн. – 2012. – № 8. – С. 59-67.
3. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В. М. Геєць [та ін]; ред. В. М. Геєць; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. – К.: Ін-т екон. прогнозування НАН України: Фенікс, 2003. – 1008 с.
4. Кремень О. І. Фінанси: навч. посіб. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
5. Петрушевська В. В. Трансформаційні напрямки фінансової політики в процесі стабілізації економіки України // Бізнес Інформ. – 2013. – № 11. – С. 46-51.
6. Пушкарева В. М. История финансовой мысли и политики налогов: учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 192 с.
7. Савченко К. В. Роль фінансового механізму вбудованих стабілізаторів у реалізації стабілізаційної політики держави / К. В. Савченко // Вісник СумДУ. – Серія «Економіка». – 2012. – № 3. – С. 60-65. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/29738/1/Savchenko.pdf>
8. Савченко К. В. Світовий досвід упровадження інструментів монетарної політики для стабілізації циклічних коливань / К. В. Савченко // Фінансове право. – 2011. – № 4(18). – С. 31-34. – Режим доступу: http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/finansove-pravo/2011/2011_4savchenko.pdf
9. Савченко К. В. Фінансовий механізм реалізації стабілізаційної політики держави / К. В. Савченко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету: наук.-практ. журн. – 2013. – № 1. – С. 77-85. – Режим доступу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/01/7.pdf>
10. Философский энциклопедический словарь. – М., 1989. – С. 490.
11. Adrian T. Monetary Policy, Financial Conditions, and Financial Stability // T. Adrian, N. Liang / Staff Report № 690: Federal Reserve Bank of New York. – September 2014. – 34 p. – Mode of access: http://www.newyorkfed.org/research/staff_reports/sr690.pdf/
12. Stein J. C. Monetary policy as financial-stability regulation // J. C. Stein / Working Paper No. 16883: National Bureau of Economic Research. – March 2011. – 50 p. – Mode of access: <http://www.nber.org/papers/w16883.pdf>

Голик М.М.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ СТАБИЛИЗАЦИОННОЙ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

Аннотация

В научной статье рассмотрены научные подходы к пониманию понятий «политика», «финансовая политика» и «стабилизационная финансовая политика». Установлено, что эффективность реализации стабилизационной финансовой политики государства зависит от принципов ее формирования. Определены особенности реализации стабилизационной финансовой политики государства в современных условиях хозяйствования. Исследованы проблемы реализации стабилизационной финансовой политики и предложены направления ее совершенствования в Украине.

Ключевые слова: политика, финансовая политика, стабилизационная финансовая политика, монетарная политика, фискальная политика, принципы формирования стабилизационной финансовой политики, направления реализации стабилизационной финансовой политики.

Holyk M.M.

Chernivtsi Trade and Economic Institute
of Kyiv National Trade and Economics University

FEATURES OF THE IMPLEMENTING OF FINANCIAL STABILITY POLICY IN UKRAINE

Summary

In the scientific article scientific approaches to understanding concepts «politics», «financial policy» and «financial stability policy» are considered. It is established that the efficiency of financial stability policy depends on the principles of its formation. Features of the implementing of financial stability policy in the contemporary economy are detected. Problems of the implementing of financial stability policy are investigated and ways of its improvement in Ukraine are suggested.

Keywords: policy, financial policy, financial stability policy, monetary policy, fiscal policy, principles of forming of financial stability policy, ways of financial stability policy implementation.

УДК 336.64:334.722(477)

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Григораш Т.Ф., Бесценна Ю.О., Козлова В.І.

Дніпропетровська державна фінансова академія

Розкрито поняття «малого бізнесу» та його ролі у світовій економіці. Виявлено проблеми фінансування малих і середніх підприємств. Розроблено комплекс заходів щодо розв'язання проблем, які перешкоджають подальшому розвитку малого і середнього підприємництва.

Ключові слова: суб'єкти малого підприємництва, бізнес, фінансування, зайнятість населення, фінансові ресурси, інвестиції.

Постановка проблеми. Для успішного розвитку малого бізнесу використовуються різноманітні засоби фінансування малих підприємств: самофінансування, державні інвестиції, банківське кредитування та зовнішні інвестиції. Проблема розвитку малого бізнесу в Україні пов'язана із недостатнім рівнем політичної стабільності, валютної, податкової та митної політики, непослідовністю економічних нововведень, недосконалістю механізмів широкої приватизації та демократизації суспільства. Основні проблеми малого бізнесу в Україні – це постійні зміни у податковому законодавстві та нерозвиненість механізмів підтримки малого підприємництва, що призводить до неможливості реалізації потенціалу у повній мірі. У світовій економіці практично немає такої сфери, яка могла б обійтися без товарів, робіт та послуг малого бізнесу. Малі підприємства створюють нові робочі міс-

ця, залучають працюючих та непрацюючих до суспільно-корисної діяльності, сприяють формуванню середнього класу суспільства. На відміну від великого підприємництва, малий бізнес мобільний. Він швидко реагує на зміни і потреби ринку, пропонує конкретний товар або послугу та має високу ефективність капіталовкладень і прибутковості.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми фінансування та розвитку малого бізнесу в Україні досліджувалися в працях вітчизняних вчених З. Варналія, Л. Вороніної, К. Ляпіної, Д. Ляпіна, Ю. Клочка, О. Кужель та ін.

Мета статті. Метою даної роботи є аналіз проблем державної фінансової підтримки малого бізнесу в Україні та розробка шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Підтримка становлення та розвитку малого бізнесу в Україні є одним з визначальних пріоритетів державної політики з